

NOVADNIEKS

LATVIJAS REPUBLIKAS PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

• Nr. 76 (6345)

• Otrdien, 1992. gada 20. oktobrī

• Cena 3 rbl. (kioskos)

Lauku aktualitātes

PIENA TRANSPORTĒŠANA MAKSĀ DĀRGI

Kārtējā benzīna cenu paaugstināšana var ievērojami sadārdzināt piena transportēšanu. Preiļu siera rūpnīcas ekonomiskais dienests izrēķinājis, ka nav izdevīgi piena autocisternas ņemt nomā no «Lauktechnikas» un 8. autokombināta. Ja uzņēmumam pašam būtu šāds transports, piena atvešana no laukiem izmaksātu 1,5 reizes mazāk. Tāpēc siera rūpnīcas un paju sabiedrību vadītāji vienojušies, ka jālūdz ministrija nodot piena mašīnas rūpnīcas pārziņā. Uzņēmumam ir iespējas sagādāt lētāku benzīnu.

Siera rūpnīcas direktors V. Solovjovs un paju sabiedrību vadītāji vienojušies arī par piena iepirkuma cenām. Oktobra pirmajā pusē cena paliks iepriekšējā, bet otrajā tiks izmainīta atbilstoši ekonomiskajai situācijai pārstrādes uzņēmumā. Viens gan ir skaidrs — mazāka tā nepaliks, jo tiek prognozēts, ka ziemas mēnešos piena iepirkuma cena var pieaugt līdz 20 rubļiem par kilogramu.

VAI «DURVU I» UN «DRUVU II» IZPĀRĀDOS IZSOLĒ?

Sava veida «pilsoņu karš» izcēlies paju sabiedrībā «Druva», kura nu ir sadalījies divās «druvās» — «Druva I» un «Druva II». Taču manta gan vēl nav pilnībā sadalīta, nav panākta vienošanās

starp abām «karojošajām pusēm», nereti pietrūkst godprātības un mierīgas līdzspastāvēšanas, nemaz nerunājot par normālām kaimiņattiecībām. Rajona prokuratūra saņēma daudz sūdzību, tāpēc rajona prokurors lūdza republikas saimniecisko tiesu izšķirt strīdniekus.

Tas ir pirmais gadījums republikā, kad šādā situācijā nonāk paju sabiedrība. Kā informēja lauksaimniecības pārvaldes juriste Nadežda Koļcova, saimnieciskā tiesa jau notikusi, taču viņa lūgusi, lai pagaidām tā nesteidzas ar lēmuma par paju sabiedrības likvidēšanu pieņemšanu. Saskaņā ar pastāvošajiem likumiem, ja par paju sabiedrības likvidēšanu paziņo saimnieciskā tiesa, tad pilnīgi viss paju sabiedrības īpašums tiek izpārdots vairāksolišanā, un nav zināms, kas to nopirks. Varbūt Stabulnieku un Dravnieku puses cilvēku mūža darbu — tehniku, lopus un visu pārējo — iegūs kādi apsviedīgi lielpilsētu biznesmeņi vai pat ārzemju firma? Juriskonsultē stipri šaubās, vai ar viņiem izsolē spēš konkurēt paju biedri.

GAĻU IZVED UZ POLIJU

Ne Daugavpils, ne Jēkabpils gaļas kombināti nepieņem liellopus, jo liellopu gaļai par pašreizējām cenām republikā noieta nav. Toties liellopus labprāt sākušas pirkt poļu firmas un dažādi

starpnieki no mūsu pašu republikas galvaspilsētas. Cenas gan nav nekādas lielās, arī no solītās valūtas visbiežāk nav ne vēsts, jo starpnieki ar lauciniekiem cenšas norēķināties Latvijas rubļos.

Protams, izlemt, kur un kam pārdot savus ražojumus, ir katra saimnieka personiskā lieta. Tomēr varasvīriem vajadzētu padomāt, vai šāda starpnieku uzdarbošanās, lēti lopus iepērkot un tālāk pārdodot, nepadarīs Latviju un zemniekus vēl nabagākus?

PRETENZIJAS VAR BŪT. BET JĀSEKO LIKUMDOŠANAI

Tā paju sabiedrību vadītājiem, uzklautos viņu pretenzijas par zemes reformas gaitu, teica rajona galvenais zemes ierīkotājs Antons Valainis. Viņš atgādināja, ka katrā pagastā jau pavasarī bija zemes ierīcības projekti, ar kuriem varēja un vajadzēja laikus iepazīties.

Ja paju sabiedrības nav noslēgušas līgumus ar pagastiem par pagaidu lietošanā nodoto zemi, tad lai tās vainojot pašas sevi. Īpašnieks, kurš bija lūdzis rezervēt zemi uz 1996. gadu, ar pagasta atļauju tagad var to saņemt arī agrāk. Ja atdalās (tiek privatizēti) atsevišķi ražošanas objekti, piemēram — ferma, tad zeme netiek dalīta. Jāslēdz līgums par tās nomu.

Aina Iļjina

Tirdzniecības darbinieki kārtēja eksāmenu valsts valodas zināšanā

Noslēgusies valsts valodas zināšanu pārbaude Preiļu patērētāju biedrībā. Eksāmenu latviešu valodā kārtēja 110 strādājošie no 11 pagastiem un Preiļu pilsētas.

Daudzu valodas zināšanas atbilda pirmajai, otrajai vai trešajai pakāpei, taču 44 darbiniekiem ieskaites jākārtoti — decembra beigās.

• ATTĒLĀ: prežines Jeļenas Piskunovas (no labās) valsts valodas zināšanas novērtētas atbilstoši augstākajai — trešajai pakāpei.

J. Silicka foto

Lai uz ceļiem valda kārtība

◆ Saruna ar valsts tehniskās uzraudzības Preiļu rajona inspekcijas priekšnieku Staņislavu REINI

— Šā gada 15. septembrī LR Lauksaimniecības ministrija izdeva pavēli par traktor tehnikas ekspluatācijas drošības noteikumiem. Lūdzu, komentējiet tos.

— Vispirms paskaidrošu, ka par traktortehniku tiek uzskatīti traktori un piekabes, citas bezsliežu pašgājējas mašīnas un mehānismi, kam ir iekšdedzes dzinēji un tie nav reģistrējami ceļu satiksmes drošības departamentā. Var būt ar uzmontētiem rīkiem un speciālas nozīmes. Tie visi jāreģistrē, izņemot tādus, kuri pārvietojas slēgtās telpās, mūsu inspekcijā, kur saņem arī attiecīgu numuru, pie tam ne ilgāk kā viena mēneša laikā kopš iegādes. Tas jā dara, arī maiņoties īpašniekam.

— Kādu traktoru drīkst izmantot, to jau katrs tā braucējs zina, ja lūcis pie vadītāja tiesībām — jābūt kārtībā motoram, lai nedūmo, nelaiž eļļu un dzesēšanas šķidrums, standartam atbilstu un tehniskā kārtībā būtu bremžu sistēma, stūres mehānisms, apgaismes un signālziņojuma ierīces, spriegums un tamlīdzīgi.

— Ja kāds ir piemirsis vai radušās neskaidrības, var zvanīt un jautāt mūsu inspekcijā — labprāt paskaidrosim. Cilvēkam, kurš strādā ar kādu pašgājēju mehānismu, jāzina gan kā to izmantot, gan kādam jābūt pēc ārējā izskata, kad un kur pārbaudīt tehnisko gatavību. Par konsultācijām nekādu maksu neņemam.

— Toties ne visai patīkami ir ar jums tikties uz ceļa vai tirumā, ja pārkāpj ekspluatācijas noteikumus?

— Tur neko nevar darīt — kārtībai un drošībai jābūt. Gan mašīna maksā bargu naudu, lai to tik lēti sabojātu vai sadauzītu, gan pašam braucējam un citiem satiksmes dalībniekiem jābūt drošiem. Gribu atgādināt, ka arī dokumentiem jābūt tīriem, bez labojumiem. Ja kas

atgadīties, tad jāņem dublikāti, kā arī traktora vai piekabes tehniskais formiulārs. Nākamgad visiem vadītājiem būs jauna parauga dokumenti, un inspekcija raudzīsies, lai formalitātes būtu nokārtotas laikus.

— Tagad laukos tehnikai daudz jaunu saimnieku, kuri grib zināt, kādi mehānismi reģistrējami un kādi nē?

— Pagaidām nevajag reģistrēt biešu lapu, sakņu novākšanas un iekraušanas pašgājējas mašīnas, graudu kombainus, kuri ir juridisko personu īpašumā, bet fiziskie īpašnieki savus var reģistrēt kā traktortehniku. Visa cita tehnika reģistrējama.

— Kopš šī gada 8. oktobra spēkā stājušies jaunie naudas sodu apmēri. Isumā lūdzu par tiem.

— Sākšu no lielākajiem. Trīs tūkstoši jāmaksā par braukšanu bez vadītāja tiesībām, bez traktora valsts numurzīmes un stūresšanu dzerumā, pie tam šajā gadījumā var tikt atņemtas arī tiesības. No tūkstoš rubļiem šķirsies tie, kuri savas tiesības būs atstājuši mājās, vadīs traktoru, kas nav bijis tehniskajā apskatē, kam nebūs tehniskās pases vai kontroles talona, bez dokumenta, kurš atļauj to vadīt, par apstāšanās un stāvēšanu noteikumu pārkāpšanu. Līdz diviem tūkstošiem rubļu sods paredzēts par cilvēku un kravas pārvadāšanas noteikumu pārkāpumiem, par degvielu un eļļas sūcēm, nedrošu sakabi, par tehniskajiem defektiem un citu.

— Summas iespaidīgas. Tātad katram, pirms doties ceļā, labi apskatāms savs traktors, citādi var reķināties ar pamatīgu robu ģimenes budžetā. Paldies par sarunu!

A. Rancāns

Gatavojas ārkārtas kongresam

Rīgā notika Zemnieku federācijas padomes sēde, lai precizētu ārkārtas kongresa, kas notiks 21. novembrī, darba kārtību. Noteikta arī delegātu pārstāvniecība. No 30 federācijas biedriem būs 1 delegāts, bet ar noteikumu — ne mazāk kā 10 cilvēki no katra rajona.

Kā informēja federācijas padomes loceklis Ivans Jeršovs, kas pārstāv mūsu rajonu, tad vairumu no pašreizējās federācijas padomes locekļiem vairāk interesējot politiskās ambīcijas vai savas personiskās problēmas, bet mazāk — republikas zemniecības pašreizējais stāvoklis. Ivans Jeršovs pieļāva iespēju, ka kongress var vispār nenotikt, jo pat padome nesānāca pilnā sastāvā. Viņš izteicās, ka tagad kritizējot zemnieku biedrības, kuras pagastos tikušas radītas «no augšas», bet arī jauniektās lauksaimnieku biedrības praktiski tiekot veidotas tāpat.

Sākarā ar republikas Zemnieku federācijas kongresu 20. oktobrī notiks rajona pagastu zemnieku biedrību priekšsēdētāju saiets, kurā apspriedīs pašreizējo situāciju laukos un izvirzīs delegātus uz kongresu.

Aina ILJINA

Eiropas Kopienas palīdzība

Labklājības ministrijas Sociālās palīdzības departaments saņēmis no Eiropas Kopienas īpašā fonda līdzekļus un tos pārskaitīs Latvijas rajonu un pilsētu attiecīgajiem dienestiem. Šo naudu — kopsummā 117 miljoni rubļu — saņems tās trūcīgās ģimenes, kurās bērnus audzina tikai viens no vecākiem. Statistikas dati liecina, ka Latvijā pavisam ir 78,5 tūkstoši šādu ģimeņu. Vienreizējais pabalsts katrai ģimenei paredzēts 1500 rubļu apmērā.

LETA

PALĪDZ KONSULTANTS

Upmalas pagastā kopš maija par lauksaimniecības konsultantu strādā Oļģerts Daugulis — pieredzējis veltfeldšeris. Viņš zemniekiem sniedz padomus lopkopības, zemkopības un celtniecības jautājumos, izskaidro likumus. Līdz ar to arī pašam zināšanas nemitīgi jāpapildina, jāseko jaunākajām atziņām lauksaimniecībā. Upmalas pagastā ir jau apmēram 200 jaunsaimniecības, un katrai lauksaimniecības konsultants cenšas palīdzēt ar saviem ieteikumiem.

• ATTĒLĀ: konsultants Oļģerts Daugulis (no kreisās) sarunā ar jaunsaimnieku Jāni Purviņu.

Jāņa Silicka foto

ZIŅAS NO PAGASTIEM

STABULNIEKI

• Līdz 10. oktobrim pagastā saņemts vairāk nekā 100 pietiekumu, kuru autori izteikuši vēlēšanos nākamajā pavasarī apsaimniekot lielākas platības — saņemt «piegriezumus» pa hektāram un vairāk, kā arī no tiem, kuri sākumā bija noteikuši vēlākus zemes izmantošanas termiņus, bet nu pārdomājuši un pie zemkopības gatavi ķerties jau nākamā pavasarī.

Nākamnedēļ paredzētajā pagasta deputātu sesijā tiks izšķirts pāri par 200 hektāru

zemes liktenis. Ja ne visi, tad lielākā daļa saņems pieprasīto.

JERSIKA

• No agrāk tik daudzajiem un ērtajiem maršruta autobusi, kuri kursēja pa pagasta teritoriju, palicis viens un tas pats redzams uz ceļa tikai katru otro dienu. Ja vēl iedzīvotāji tam varētu pielāgoties, pat neskatoties uz augstajām braukšanas biļešu cenām, tad skolēni — nepavisam. Pagasta valde kopīgi ar vietējo paju sabiedrību «Jersika» atradusi iespēju skolas bērnu pārvadāšanai no pagasta

robežmalas Serguntā un uz Līvāniem norīkot īpašu autobusu, kura darbu apmaksās uz pusēm bērnu vecāki un skolu valde.

• Jersikā darbojas deviņgadīgā skola, kuras ēka būvēta 1936. gadā — te mācās gandrīz 90 bērnu. Skola šajos gados stipri nolietojusies, tai vajadzīgs kapitālais remonts. Bet varbūt lētāk un izdevīgāk uzcelt jaunu? Tāds jautājums izskatīts dažādos liņņos.

No rajona budžeta saņemti 100 000 rubļi, kas iztērēti jaunās skolas tehniski ekonomiskajiem aprēķiniem, ko veiku-

si firma «Komunālprojekts».

Latvijas Republikas Augstākajā Padomē akceptēts pagasta lēmums par administratīvā centra pārcelšanu uz vēsturisko vietu Jersikā. Pašlaik, kā zināms, tas atrodas vienā ēkā ar paju sabiedrību Upenieku sādžā. Taču tik plaša mēroga, lai arī vajadzīgam pasākumam, nav iespēju pašreizējos ekonomiskajos apstākļos. Pagasta priekšsēdētājs Jānis Kovaļevskis uzskata, ka šo ieceri var atrisināt arī pakāpeniski. Un pirmais solis būtu jaunās skolas celtniecība.

A.RANCĀNS

Veterinārdienests strupceļā

◆ Saruna ar Preiļu veterinārās pārvaldes priekšnieku, rajona valsts vecāko veterināro inspektoru Jāni KACARU

■ — Vispirms, varbūt, mazliet par jūsu dienestu tagadējos apstākļos. Kādas tiesības tam saglabājušās, kādi pienākumi. Ir likums «Par veterinārmedicīnu» — ko tas jums uzliek, kāds ir piemērošanas mehānisms?

— Likums nav slikts, tajā pamatīgi izskaidrota mūsu dienesta loma un uzdevumi, kas izvērsti septiņās nodaļās un ietilpināti piecdesmit pantos. Pieņemts šā gada 30. jūnijā un ar šo pašu dienu stājies spēkā. Taču joprojām mums nav tā izpildes un piemērošanas mehānisma. Ne jau katrs labprātīgi, ar godaprātu ievēro likumdošanu, bet nekādas iespaidošanas sankcijas nevaram piemērot. Varbūt vienīgi bijušās PSRS instrukciju par 10 rubļu soda naudu uz šīs pašas PSRS veidlapām. Prakse liecina, ka ar runāšanu, pareizāk — pierunāšanu, aizrādīšanu, neko nevaram panākt.

■ — Tā jau ir. Piemēram, ar likumu aizliegts dzīvnieku produkciju realizēt bez veterinārās apliecības, tirgoties drīkst tikai speciāli iekārtotās vietās. Bet tirgojas kur gadās. Un kur ir garantijas, ka šie produkti lietotāji uzturā?

— Būtībā mūsu dienests ir strupceļā, no kurā pagaidām nav redzama izeja. Arī agrāk bija daudz neskaidrību un nesaprašanās, vienaldzības un kūtruma, tomēr virkne veterināro pasākumu bija obligāti lopu turētājiem, bija iesākts kompleksss darbs māsītu un citu izplātītu slimību apkarošanā. Tas viss deva iespēju operatīvi veikt arī karantīnas pasākumus. Tādi ārkārtas stāvokļi paredzēti arī jaunajā likumā, taču pie vispārējās vienaldzības to veikšana nebūs tik efektīva.

■ — Tagad visi pakalpojumi ir maksas un tā nav mazā?

— Tā ir.

■ — Varbūt ilustrējiet ar kādu raksturīgu piemēru. Teiksim, viet tur cūkas, bet tās var saslimt ar sarkanguļu...

— Visiem iespējamiem gadījumiem izstrādāts cenrādīs. Tajā iekļauti vispārējie veterinārie pakalpojumi, maksa

par darbu, profilaksi un diagnostiku, ekspertizēm, pataloģisko izmeklēšanu. Tātad, sarkanguļa. Pieņemsim, ka līdz notikuma vietai 10 kilometri, katra nobraukšanai patērējam puslitru benzīna, kopā piecus litrus reiz 40 rubļi par vienu — divi simti rubļu. Mājas vizīte apzīmēta ar koeficientu seši, tas ir, 1 procents no minimālās algas, tātad piecpadsmit rubļi, jāpareizina: 6 x 15 = 90 rubļi. Klīniskā izmeklēšana ir ar koeficientu 4 — tālā 4 x 15 = 60 rubļi. Tālāk seko veterinārais darbs. Jāizdara vismaz trīs injekcijas, tās apzīmētas ar koeficientu 2: kopā vēl 90 rubļi. Medikamentu cena plus uzņemums — ap diviem simtiem. Cik tad kopā? Ap septiņiem simtiem. Instrukcijā teikts, ka vairāk prasīt par darbu mēs drīkstam, bet ne mazāk. Īstenībā ir jārikojas tieši otrādi, jo bieži vien cilvēkam nemaz tik daudz naudas nav.

■ — Kā tad gājis šajā laikā pēc likuma pieņemšanas?

— Kādi pāris pakalpojumi par maksu sniegti. Tas liecina, tie ne sevišķi vajadzīgi. Agrāk kolektīvā bija 28 cilvēki, tagad esam 11, bet līdz jaunajam gadam būs jāpaliek tikai trijiem. Kas attiecas uz ārkārtas gadījumiem, tad to organizēšana gultas uz pagastiem, un mūsu norādījumi ir obligāti. Visos gadījumos zeminieki un paju sabiedrības rīkojas pēc brīvprātības principiem. Un iznāk, ka ar pārtikas produktiem tirgo pie katra stūra, ka pircējs vārda tiešā nozīmē iegādājas kaķi maisā. Un vai kāds brīnums, ja nereti atgadās toksikoinfekcijas. Nedrīkst strādāt aklī. Mums zvana par bojātiem produktiem, nepārbaudītiem kautķermeņiem, bet ne jau mēs ierādām, kur un kā tirgoties. Saskaņā ar likumdošanu nevienam pārtikas produktu nedrīkst realizēt bez attiecīgām rezolūcijām, bet vai to ievēro? Par ārkārtējiem gadījumiem atbildēs tas, kura teritorijā notiek šādas nelikumības, tātad pilsētas saimnieki.

■ — Jūs teicāt, ka stipri samazināti štati. Tas taču nenozīmē, ka vispār varēsim iztikt bez veterinārā dienesta?

— Protams, nē. Vēl jau darbojas paju sabiedrību un pagastu galvenie veterināri, brīvi praktizējošie veterināri, par stāvokli savās saimniecībās atbildīgi to vadītāji, laboratorija. Tiek uzturēti prasības, lai šie speciālisti būtu augsti izglītoti. Turmāk vairs nebūs veterināro feldšeru. Individuāli praktizējošie veterinārie ārsti mums ir Pelēču, Jāsmuižas, Rudzātu un Stabulnieku pagastos, būs arī citur. Viņiem jāiziet atestācija un jāiegādājas licence. Izveidots to speciālistu tīkls, kuri var izsniegt vajadzīgos dokumentus. Ja pagastā nav atestēta darbinieka, tad jāgriežas veterinārajā pārvaldē rajonā. Tikai te izsniedzam apliecības dzīvnieku realizācijai caur šķirnes sagādes kantori un sertifikātus realizējamiem uz ārzemēm. Katrā pagastā būtu jāparūpējas, lai tur būtu spējīgs un uzticams veterinārais ārsts, turklāt arī pašam saimniecības vadītājam ir jābūt ar zināšanām veterinārijā.

■ — Un vēl viens jautājums: vai rajona veterinārā pārvalde paturējusi tiesības veikt izskaidrošanu un izglītošanu savā nozarē?

— Protams. Mūsu departaments bieži rīko dažādus seminārus rajonu pārvalžu darbiniekiem, mēs savukārt vajadzīgās instrukcijas darām zināmas valsts inspektoriem, brīvi praktizējošiem speciālistiem un paju sabiedrību veterināriem ārstiem, tās izskaidrojam. Tāpat ir arī ar rīkojumiem un citiem dokumentiem. Šādi pasākumi tiek organizēti reizi mēnesī, tajos cenšamies izcelt to, kas izdevies efektīvāk, kādi mums kopīgi uzdevumi risināmi. Pieaicinām arī atbildīgus vadītājus, taču, kā jau teicu, mūsu padomi un ieteikumi paliek viņu brīvā izvēlē. Domāju, ka tas tā nebūs mūžīgi, un valdība izstrādās mehānismu, ar kura palīdzību nodrošināt likumu ievērošanu.

Ar J.Kacaru sarunājis

A.Rancāns

Palīdzības skola

Vakarskolas solos šodien neieraudzīt dūšīgus darbavīrus, kā tas bija vēl ne tik tālā pagātnē. Šodien šīs skolas audzēkņi — pusaudžu vecuma zēni un meitenes — liekas kā nejauši te iemaldījušies no savām skolām. Un pati vakarskola vēl pirms gada, diviem likās kā tāds tuvākajā nākotnē aizmirstībai nododams veidojums, jo cik gan ilgi tā pielāpīs plānotās izglītības robus un vilks līdz obligātajam papīram par noteikta veida izglītību visus citādi ne- un negribošos mācīties. Tieši tāds vēl nesenā pagātnē bija šāda veida mācību iestāžu galvenais uzdevums.

— Aizvien vairāk svaru kauss mūsu jaunajā valstī tomēr nosveras par labu skolas pastāvēšanai, — saka Vēsma Lubāne, Preiļu vakara (maiņu) un neklātieņu skolas direktore. — Tā kļūst par savdabīgu palīdzības skolu visiem, kuri paliek ārpus vispārīzglītojošo skolu sienām. Lielākā audzēkņu daļa ir nepilngadīgi. Nevar mācīties tajās slimības vai invaliditātes dēļ. Atpaliek mācībās, kļūst nesekmīgi un vēl nonāk konfliktā ar skolotāju. Pārtrauc mācības tehnikumā, piemēram, šogad, kad meitenes nevēlējās apgūt traktormācību, jo bija cerējušas uz mājturību. Atņāca kāds ļoti kautrīgs, ļoti kluss zēns no lielas pilsētas skolas, kur viņu nomāca biedru apcēšana, ņirgas un izsmiekls, un, acīmredzot, jūtīgajam bērnam nevēlējās vai arī nespēja palīdzēt skolotāji. Arī tā paagrāk precējušies ļaudis, arī, strādājošie. No 119 audzēkņiem 94 ir 15—17 gadus veci, deviņi — pāri deviņpadsmit gadiem un vecāki.

Papildinādams direktori, sarunā iesaistās kāds tuvumā esošs zēns, bijušais vispārīzglītojošās skolas audzēknis.

— Mani matemātikas skolotāja necieta ne acu galā. Kļiedza, lamājās. Es neko nevarēju saprast, viņa pienāca un paskaidroja tikai labākajiem. Man sakrājās daudzas sliktas atzīmes. Tagad esmu šeit, un es saprotu arī matemātiku, jo man paskaidro individuāli.

— Kurā klasē tu mācies?

— Septītajā.

— Laba galva, — šo puisi raksturo direktore. — Un tai meitai arī, — viņa pamāj uz kādu spriganu tumšmati.

Meitene, kā izrādās, uz skolu brauc ļoti tālu ceļa gabalu. Skolā savā dzīves-

vietā viņa nevēlas iet. Vēl varētu mācīties kaimiņu — Sīļukalna pamatskolā. Bet uz Preiļiem braukāt ērtāk. Taču ne izdevīgāk. Biļešu cenas krietni jūtamas visiem vecākiem, kuru bērni uz vakarskolas konsultācijām ierodas no Sīļukalna, Vārkavas, Rušonas, Gailiņiem un citām Preiļu novada vietām. Vai arī uz konsultpunktu Līvānos — tās puses jauniešiem.

— Daži likumi ir divaini un neizprotami, — saka direktore. — Pabalsti bērniem pēc 15 gadu vecuma tiek doti tikai tad, ja viņi mācās vispārīzglītojošajās skolās. Arodskolās — stipendijas. Pusaudzis, ja viņš nemācās vidusskolā, ja nav iestājies kādā tehnikumā, nesaņem neko. Ja viņš mācās vakarskolā, tiek uzskatīts, ka viņam jāstrādā. Šajā bezdarba laikā! Un tā mūsu 10., 11., 12. klases audzēkņi pabalstus nesaņem.

Kā jau minēts, vakarskolā jaunie cilvēki nonāk dažādu apstākļu dēļ, taču vismaz tiem, kas te nokļuvuši vistiešākā pašu slinkuma dēļ, jāatceras, ka neesoša pabalsta veidā nolaidība tiek sodīta arī materiāli. Un vispār jauniešu dažreiz pēkšņi pieņemtie lēmumi «strādāšu un mācīšos» šobrīd ir ļoti vieglprātīgi. Izglītības likums paredz, ka vakarskolēnam pienākas ik nedēļas brīva un pusapmaksāta diena mācībām, brīvs eksāmenu laiks. Bet daudzās vietās šādam vakarskolēnam aiz muguras ir četri pieci uz viņa darbu likotāji un par savām privilēģijām ieteicamāk noklusēt.

Vakara skolu tā var saukt tikai nosacīti. Mācības konsultāciju veidā galvenokārt notiek dienā, lai varētu izmantot autobusu satiksmi. Katrai klasei braukšana iznāk reizi nedēļā, visām klasēm — no 6. līdz 12. — konsultācijām skola atvērtā trīs dienas nedēļā. Līvānos, piemērojoties darbam maiņās, arī vakara nodarbības. Strādā seši pamata skolotāji un trīspadsmit — amata apvienošanas kārtībā ierodas no dažādām rajona skolām. Un arī viņiem — dārgo biļešu problēma. Bet vēl lielāka problēma direktori ir Līvānu konsultpunkta vecās telpas ar cauro jūmtu un tekošajiem grieskiem. Telpu remontu neviens pat neuzskata par vajadzīgu kādā plānā ierakstīt. Preiļos, mērijas namā, trijās autonomi apkurināmās klasēs un bibliotēkā viņi jūtas ļoti labi. Pat sapņo par atsevišķu

telpu skolotāju istabai. Tajā pašā laikā isti reāla un stipra pamata zem kājām nemaz nav, jo nekas nav zināms, cik rudenī būs mācīties gribētāju, cik no viņiem izvilks līdz galam, pērn mācību gada laikā gan aizgāja, gan lika atskaitīti 47. Tiesa, daudzi ieradās klāt. Nekad iepriekš nav zināms arī, kādās klases skolēni būs, un lieki teikt, ka no tā atkarīgs skolotāju skaits un slodze. Un, protams, alga.

Šogad nākuši klāt jauni priekšmeti — svešvaloda, cilvēks, daba, sabiedrība, rasesšana. Perspektīvā paredzēts, ka šīs skolas taps par vietu, kur pieaugušie māksas pulciņos varēs izglītoties dažādās nozarēs. Pagaidām iepļānoti maksas pulciņi pašiem audzēkņiem. Līvānos var apgūt friziera profesiju, Preiļos ar novembri sāksies mājturības nodarbības. Pirms mācību gada sākuma skola izsludināja, ka organizē individuālas maksas papildkonsultācijas visiem, kuriem nepieciešams. Bet laimā visu bērni ar mācībām tiek galā bez sarežģījumiem, gribētāji neatradās. Šādā veidā varētu palīdzēt sagatavoties arī tiem, kas skolā gan neiet, tomēr eksternā vēlētos kārtot eksāmenus. Arī tas ir iespējams. Par šādiem censoņiem, visbiežāk no laukiem, gadās lasīt tikai grāmatās no pirmskara Latvijas. Maz cerību, ka arī tie četri, kas beidzot pērn vakarskolas devīto klasi, saņēma tikai liecības, šogad saņemsies eksāmena kārtošana. Kaut gan laika vēl ir pietiekoši, uz eksāmeniem jāpiesakās aprīlī. Var arī mēģināt nokārtot par diviem gadiem. Arī par 12. klases beigšanu pērn četri saņēma tikai liecības, atšķirībā no 27 laimīgajiem eksāmenu nokārtotajiem.

Vēsma Lubāne atceras, ka līdz šim tikai viens puisis, atgriezies no armijas, varonīgi pieteicies kārtot eksāmenus par vidusskolas kursu. Un sekmīgi ticis galā.

Vakarskola arī pašlaik vēl gaida audzēkņus, jauniešus, kuri nevēlas atpaukt no saviem vienaudžiem vispārīzglītojošajās vai arod skolās. Tomēr sestās vai septītajās, pat astotās klases skolēnam vieta būtu savā skolā, jo šeit tomēr ir nepieciešams stingrs raksturs — mācīties patstāvīgi, saņemt no skolotāja konsultācijas un zināšanas pārbaudīt ieskaitēs.

L.Rancāne

Glabā vēl «nenomirušu»

Izdevumā «Dienas Bizness» LETAs korespondents paziņojis, ka Preiļu siera rūpnīca tuvo bankrotam, ar tādu pašu apgalvojumu nesen nākusi klajā arī Latgales Televīzijas sabiedrība. Vai patiešām? Šo jautājumu uzdevām direktoram Viktoram Solovjovam.

— Te vairs nevar teikt, ka fakti stipri pārspīlēti, drīzāk tā ir klaja baumošana, — sacīja direktors. —

Nekas tamlīdzīgs nav, strādājam, lai arī sarežģītos apstākļos, tomēr ar optimismu. Pagaidām vēl nekas neliecina par bankrotu. Cita lieta — ja valdības un bankas politika paliks nemainīga arī turpmāk, sagrūs visa mūsu valsts rūpniecība, un tāds liktenis piemēklēs arī mūs, jo cik tad ilgi var maksāt nesamērīgos nodokļus, vai arī norēķināties par aizpēmu-

miem, pastāvot tik milzīgiem procentiem.

Tālākā sarunā noskaidrojās, ka rūpnīca bija aizpēmusies no rajona bagātākajām paju sabiedrībām «Turība» un «Vārpa» 11 miljonus rubļu, lai norēķinātos ar zemnieku saimniecībām un individuāliem piena piegādātājiem. Viņiem samaksāts līdz pat septembra pirmajai pusei ieskaitot, sekmīgi tiek

atdoti parādi arī aizdevējiem. Jāņem vērā, ka siera rūpnīcā jāgaida 60 dienas, kamēr nogatavojas siers, lai tos var realizēt un iegūt līdzekļus, tālab arī norēķināties par pienu tūlīt nevar.

Uzpējumam ir droši ekonomiskie sakari ar saviem patērētājiem, sekmīgi attīstās arī pašu tirdzniecība.

A.MEŽMALIS

Vai pirkstiņi salst?

— Manā kabinetā ir astoņi grādi siltuma, apmēram tikpat arī rotaļu telpās un guļamistabās, neraugoties uz to, ka ieslēgti elektriskie sildītāji, — ceturtdien teica Līvānu bērnudārza vadītāja Dzidra Ceple. Apkure pilsētā ir sākusies, taču pie mums notiek kaut kādi papildus darbi. Baidos pateikt tehnoloģiski nepareizi, kas tas ir, ko šie siltumtīkli vīri dara.

— Bet pati racionalizācijas būtība?

— Agrāk korpusos nebija vienmērīgs siltums, nācās ieslēgt motoru, lai ar karstā ūdens sūknešanu temperatūru izlīdzinātu. Pašreizējo darbu rezultātā ūdens cirkulācija paredzēta vienmērīga arī bez papildus motora. Neko nevar pārnest, redzu, ka vīri strādā ātri.

— Ja būs siltas telpas, ja trīs reizes dienā jūsu bērni dabū siltu ēdienu šajā gāzes trūkuma laikā, tad vismaz viņu vecākiem jājūtas apmierinātiem.

— Nezin vai. Tiesa, siltu ēdienu bērni saņem, un par apetītes trūkumu pašlaik nežēlojas neviens. Apēd jebkura lieluma porciju, var redzēt, ka mājās ar sviestmaizi izlikuši, vai neēduši nemaz. Taču Līvānos, atšķirībā no Preiļiem, noteikta ļoti dārga samaksa par bērnudārzu — 50 rubļi dienā. Mēnesī sanāk tukstotis un vairāk.

— Kā jūs sadzīvojat ar saviem īrniekiem, iemītniekiem, kaimiņiem, vai, nezinu kā nosaukt — ar skolēniem? Ar Līvānu 1. vidusskolas pirmajām un otrajām klāsem, kam bērnudārzs tagad kļuvis par skolu?

— Bez domstarpībām. Kaut arī sirdī jūtam bailes jau tuvākās nākotnes priekšā, skola it kā spiež bērnudārzu laukā. Bet ar to jāsamierinās, — skolas pastāvēs vienmēr, bērnudārzi var būt un var nebūt.

— Cik lielā mērā bērnudārza ērtības, teiksim, ēšanas ziņā, izmanto mazie skolnieciņi?

— Pamaz. Mēs sildījāmies ar elektrību, bet kas viņiem šādu prieku apmaksātu? Arī ar ēšanu nekas nesanāca. Vecāki bija ar mieru maksāt par tādām pašām pusdienām kā bērnudārzā. Mēs nevaram atļauties gatavot skolai kaut ko citu, no citiem produktiem. Bet kaut kurā posmā starp skolu, vecākiem, pilsētas grāmatvedību interesēs un iespējas nēsaskanēja, pilsētas grāmatvedība mums neļauj gatavot skolēniem tādas pat pusdienas, jo, acimredzot, rodas zaudējumi. Skolnieciņi iztiek tikai ar tēju un maizītēm.

* * *

Līvānu stikla fabrikas bērnudārza vadītāja Lidija Kalvāne:

— Siltums it kā pienāk, bet temperatūra telpās ir 10 grādi... Ēka vēl nav iesilusi. Protams, bērniem ir auksti. Daudzi pašlaik savus mazos neved uz dārziņu. Pa siltām lauku radu paspārnēm noglabāti. Bet vispār, kopš septembrī Līvānu valde nolēma tik lielu vecāku maksu par bērnudārzu — 50 rubļus dienā, daudzi no bērnudārza atteicās. Cik es zinu, kaimiņos — Jēkabpilī, Preiļos, Rēzeknē maksa par dienu svārstās no 21 līdz 27 rubļiem.

Skola — divas pirmās un divas otrās 1. vidusskolas klases — pašlaik iztiek ar tēju. Septembrī skolas bērni ēda zupu ar sviestmaizi. Nav atrisināts apmaksāšanas jautājums, mums katram ir savs maizes tēvs.

Oktobra nogalē notiks pilsētas sesija, tiks lemts par bērnudārzu likteni. Viens tikšot slēgts un pilnībā nodots skolai, otru apmeklēs mazie bērni. Mēs uzskatām, ka mūsu telpas ir ļoti piemērotas bērnudārzam, savukārt skola ir iekārtojusi tieši mūs...

Tā vai citādi, pie auksto dzīvokļu un pavaržu drūmuma bezdarba draudi un stress par nezināmu nākotni ir vēl bezcerīgāks.

Bet kas uzpūtīs dvašu nosalušiem pirkstiņiem? Vai pietiekoši gādājam par tiem, kam tomēr jādzīvo par spīti visam?

L.RANCĀNE

Latvija pasaules ceļos KURELIEŠI

1943. gada 13. augustā vāciešu okupētajā Latvijā, apvienojoties vairākām nelielām nacionālām pagrīdes pretestības grupām, izveidojās Latvijas Centrālā padome. Tās vadību uzņēmās ievērojami mūsu tautas darbinieki ar mērķi atjaunot savas valsts neatkarību. Militārā jomā šī organizācija paredzēja nelikumīgi vācu armijā mobilizēto Latvijas dēlu iesaitīšanu cīņā par loloto brīvību.

Notikumi risinājās strauji. 1944. gada vasarā, izmantojot vācu iestāžu pavēli par papildu militāro vienību radišanu, lai aizstāvētu frontes līniju gar Daugavu pret uzbrūkošo sarkano armiju un sagatavotu partizānu darbību tās aizmugurē, Skrīveru un dažos citos apkārtnējos pagastos tika noorganizēti vairāki bataljoni. To formālais komandieris bija bijušais Latvijas Republikas armijas tehnikās divīzijas komandieris ģenerālis Jānis Kurelis, bet štāba priekšnieks — Latvijas Centrālās padomes militāro lietu pārzinis kapteinis Kristaps Upelnieks. Tā paša gada augustā Kureļa grupā bija jau 600 vīru ierindā. Vēl 800—1200 cīnītāju atradās rezervē savās mājās.

Septembrī, vācu armijai atkāpjoties, Kureļa grupas štābs, cerot, ka latviešu karavīriem var būt līdzīga loma, kā tas bija 1919. gadā, kad no Kurzemes ar Rietumu sabiedroto atbalstu sākās Latvijas atbrīvošana, neiesaistījās kaujās ar sarkano armiju. Lolojot šo cerību, kurelieši atkāpās uz Kurzemi. Un kādu laiku, lai neradītu aizdomas vācu armijas komandieros, uzturēja ar svešas varas militārajām iestādēm zināmas attiecības.

Sākumā grupas štābs atradās Strazdē, bet kopš oktobra beigām stikla fabrikā Puzes pagastā. Šajā laikā Kureļa vienība papildinājās ar daudziem leģiona dezertieriem, un tās skaitliskais sastāvs pieauga līdz apmēram 300 vīriem. Tiesa, daudzi dezertieri nebija gatavi cīnīties ne leģiona, ne Kureļa vienības sastāvā, taču grupas vadības rīcību joprojām noteica Latvijas neatkarības ideja.

Vienības skaitliskais sastāvs un vācu izlūkošanas dienesta sniegtās ziņas par kureliešu aktivitātēm okupācijas varā izraisīja nemieru, tāpēc novembra sākumā tika pielietoti dažādi papēmieni panākt Kureļa štāba pakļaušanos tieši vācu armijas pavēlniecībai. Sarunās ar tās militāro vadību Kristaps Upelnieks centās panākt no vāciešiem solījumu atzīt Latvijas neatkarību pēc kara un nekavējoties atļaut atjaunot Latvijas nacionālo armiju 50 000 vīru sastāvā. Protams, vācieši šādu pavērsieni uzņēma atturīgi. Sekoja nekonkrēti sarunu un solījumu virkne, bet pa to laiku tika kaldināti citi plāni...

1944. gada 14. novembrī Jāņa Kureļa štāba mītne un ap to dislocētās vienības tika ielenktas, pieprasot nekavējoties nolikt ieročus. Sekoja vairāki brīdinājuma šāviņi. Viņa kaujinieki nebija veikusi nekādus nocietināšanās darbus.

Cerībā izvairīties no kārtējiem latviešu tautas dzīvā spēka bezjēdzīgiem zaudējumiem, štābs nolēma padoties, jo pretspēks bija pārāk liels.

Kas notika pēc tam? Apmēram 450—500 latviešu karavīri tika nosūtīti uz vācu koncentrācijas nometnēm, citām ieslodzījuma vietām, bet kādu daļu kureliešu ieskaitīja vācu armijas formējumos. Nedaudz vēlāk arī lielākā daļa no koncentrācijas nometnēs ieslodzīto kaujinieku tika iesaitīti latviešu leģionā.

Taču ieročus nenolika Kureļa grupas bataljons, ko komandēja leitnants Rubenis. Tas dislocējās ziemeļos no Usmas ezera. Bataljonā bija 650 vīru. Pēc vācu pieprasījuma nolikt ieročus viņi uzsāka kauju. Tajā abas puses cieta lielus zaudējumus, tomēr bataljonam izdevās izlausties no aplenkuma, kaut arī viens pēc otra krita visi bataljona virsnieki, pašu komandieri ieskaitot. Vienība turpināja ar kaujām atkāpties. Tās pēdējā cīņā notika 9. decembrī. Dzīvi palikušie kaujinieki pēc tās izklida kur nu kurais.

Traģiski beidzās arī Jāņa Kureļa grupas virsnieku liktenis. Tikai pats šī formējuma komandieris tika atlaists pie ģimenes, bet vēlāk nosūtīts latviešu leģiona ģenerālinpektora Bangerska aizgādniecībā. Pārējos grupas virsniekus — štāba priekšnieku Upelnieku, viņa palīgu Mucenieku, operatīvo adjutantu Gregoru, apgādes priekšnieku pulkvedi Liepiņu, virsleitnantus Prikali un Rasu, administratīvo adjutantu Valteru, Skrīveru bataljona komandieri Graudiņu un vairākus citus tiesāja hitleriešu kara tiesa Liepājā 1944. gada 19. novembrī. Astoņiem piesprieda nāves sodu nošaujot, ko izpildīja naktī uz 20. novembra. Citus nosūtīja uz koncentrācijas nometnēm, kur viņi, arī pulkvedis—leitnants Graudiņš, gāja bojā.

Upuru attieksmi pret saviem slepkavām pārliecinoši raksturo pulkveža Pētera Liepiņa pirms nāves soda izpildīšanas teiktie vārdi šāvējiem: «Izbeidziet šo ākstīšanos! Jums nav tiesību mūs tiesāt, un mēs negaidām jūsu žēlastību!»

Jāņa Kureļa vienības rīcība kara traģiskajā situācijā ir vērtēta dažādi, taču viens ir skaidrs —, lielākā daļa šīs grupas karavīru gribēja cīnīties par Latvijas neatkarību, kauties ar svešās varas nesējiem tā, kā to spēja un prata. Nav viņu vaina, ka 1944. gadā neatkārtotās 1919. gads, un Latvija toreiz nekļuva brīva.

Ēriks Jēkabsons,
vēsturnieks (LETA)

Pusotra mēneša zaļajā Vermontā

«Svarīgi, lai katrs cilvēks saprastu: nolauzīšu zaru — jauns izaugs pēc 10 gadiem, izmetīšu polietilēna maisiņu — tas nesapūs pat pēc 100 gadiem; ar sapleestas sliktā pudeles lausku var ievainot kāju mans Jolī, Jolī tāls pēctecis.» Tā rakstījis vienā no grāmatām, ko no ASV atvedis Preiļu vides aizsardzības komitejas inspektors Valērijs Stūris. Augustā un septembrī Latvijas vides aizsardzības darbinieku grupas sastāvā viņam bija izdevība piedalīties mācību un kultūras sadarbības apmaiņas braucienā, ko organizēja un apmaksāja ASV informācijas un attīstības aģentūra. Šodien Valērijs Stūris atbild uz «Novadnieka» jautājumiem.

— Ar ko ir slavens Vermontas štats, kur jūs uzturējāties, kādu vietu tas ieņem citu ASV štatu vidū?

— Vermonta atrodas ASV ziemeļaustrumu daļā, ziemeļos tā robežojas ar Kanādu. Štats ir mazs, apmēram kā Latgale. Nabadzības ziņā tas ieņem otro vietu. 75 procentus štata teritorijas aizņem meži. Lielo rūpniecības uzņēmumu nav, ir tikai viena atomstacija. 20 procentus ienākumu dod tūrisms.

Ir speciāla likumdošanas sistēma, tā saucamais «Aks-250», kas regulē vides aizsardzību štatā (ASV katram štatam ir savi likumi). Dažreiz ierobežojumi šajā aktā novedi līdz absurdam, par ko vietejie biznesmeņi sāk uztraukties.

Dabiski ilgi augošu mežu maz, toties daudz stādīts. Izstrādāta programma, kas aizsargā vecus mežus. Vermontā ir ļoti labs klimats mežu augšanai, vasaras un rudenī silti, normāla ziema. Par silto un garo vasaru liecina kaut vai tas, ka fermeri var pļaut sienu četrus reizes gadā. Tūristus pievelk arī lielais un skaistais Šampleinas ezers, kalni.

Vermontieši ļoti lepojas ar savu ekoloģiski tīro un pēc visiem citiem para-

metriem kvalitatīvo lauksaimniecības produkciju. Biznesmeņi sūrojas par likumiem, bet ar lepnumu raksta uz savas preces: «Made in Vermont», kas nozīmē — augstākā klase.

Acīs krīt vermontiešu lielais patriotisms — valsts karogi vai pie katras mājas. Bet mīl tikai savējos, iebraucējus necieš. Šai sakarā ļoti populārs ir izteiciens: «Ja kažene ir iekāpusi gāzes plīts krāsnī, tas nenozīmē, ka no kažēniem iznāks pirādžiņi.»

— Kas tā bija par grupu, ar kuru jūs braucāt, un ko jums mācīja?

— Mēs bijām 23 no visas Latvijas rajoniem.

Vispirms dzīvojām universitātes pilsētiņā, tad — ģimenēs. Sākumā mācījās visā grupa kopā, pēc tam — individuāli.

Pirmās divas nedēļas pagāja Berlingtonā (lielākā pilsēta štatā, bet ne galvaspilsēta), Vermontas universitātē, kur mums lasīja lekcijas par izglītības sistēmu, valsts uzbūvi, likumdošanu. Notika arī izbraukumi.

Pēc tam mūs sadalīja pa ģimenēm. Nelielā Midlberijas pilsētā (8 tūkst. iedzīvotāju), kur atrodas ļoti slavens kolēdža valodas ziņā, es viesojos pie pilsētas menedžera (pilsētas saimniecības vadītāja, apmēram kā mūsu izpildkomitejas priekšsēdētājs). Iepazinos ar lokālo līmeni, sākot ar policistu dienestu un beidzot ar rekreāciju.

Tad 10 dienas Vaterberijā, kur ir dabas rezursu aģentūra štata līmenī. Katrs štats formē vides aizsardzības darbinieku štatus atkarībā no vajadzības, šis tikls var būt ļoti plašs. Par to lemj visi iedzīvotāji, kuri balso par budžeta sadali lielā sapulcē reizi gadā.

Dzīvoju pie štata ģeoloģes Diānas Konrades, iepazinos ar daudziem problēmu risinājumiem šajā jomā.

Un visbeidzot — 4 dienas Vašingtonā, kur mums stāstīja par vides aizsardzību valsts mērogā un kur apmeklējām mu-

zejus, Džordža Vašingtona monumentu, no kura var apskatīt pilsētu, redzējām Balto namu, Kapitoliiju, apskatījām indiāņu mākslas izstādi.

— Kāds kopumā ir iespaids par Amerikas pilsētām?

— Mazās pilsētas ir ļoti sakoptas, lielās — piegrūzotas. Atšķirības ir ļoti lielas: viena pilsēta plaukst, otrā — bezdarbs, netīras ielas, noziegumi. Amerikā, tāpat kā tagad pie mums, visi kaut ko pārdod.

— Un kā amerikāņi pavada nedēļas nogali, tā saucamo *weekendu*?

— Vislabprātāk sarunās ar draugiem vai restorānā, kuru parasti ļoti rūpīgi izvēlas. Ļoti iecienīti ir barbekju (kaut kas līdzīgs Eiropas piknikam) brīvā dabā. Pēc saspringtās darba dienas vakarā lasa avīzes, nodarbojas ar mājsaimniecību. Ar kino un televizoru neaizraujas. Divas mašīnas ģimenē — normāli, it īpaši, ja dzīvo laukos.

— Kā izskatās fermas, vai visas tik ideāli skaistas un sakoptas, kā rāda mums filmās?

— Nē, ir arī pamestas, sagruvušas. Vienam otram mūsu jaunsaimniekam ir pat labāk apgādātas, tīrākas fermas. Tur viss būvēts ļoti taupīgi, lai ātrāk nestu peļņu. Ja mūsu fermās sienas mūrētas no diviem ķieģeļiem, tur — no viena, metāla restēm un brezenta. Cenšas iegūt peļņu no visa, kas ir saimniecībā. Piemēram, kūtsmēsļus fermeris savāc baseinā ar jumtu, betona malām un raudzē, lai iegūtu metāngāzi. Ģeneratori, kas darbojas ar metāngāzi, ražo elektrību. Pašus kūtsmēsļus iesaiņo pārdošanai. Vircu novada speciālā diķī, no kura ar sūkņa un laistīšanas cauruļu palīdzību laista savu zemi. Tādu piemēru ir daudz.

Vispār, ASV aizvadītais pusotrs mēnesis liek tagad uz daudz ko skatīties citām acīm.

— Paldies par sarunu.

L.Zenķeviča

Iepazīšanās ar ceļojošu amatnieku

Pieturā autobusā iekāpa viens ar sietiņu vienā rokā, otrā nesot tīkliņu ar mūrnieka instrumentiem, ar mālu pēdām uz apģērba, un pieticīgi apsēdās uz pirmā sēdekļa pie durvīm. Viņu pazina kāds cits pasažieris un uzsāka sarunu. Tā vērtās ap to, ka nu ir klāt ziema, vajadzīgas labas krāsnis, ka nupat pie kādas radniecības manīta viena skaisti salikta, kura tik jauki un vienmērīgi sildījusi, ka ne nopriecāties, un vai meistars nevarot atnākt viņa mājās.

Īss bija ceļa gabalīņš, bet runātāji paģuva vienoties un norunāt dienu, kad darbi sākami. Vēl tikai, lūk, mūrniekam vajagot aizbraukt uz Lubānu, kur tāpat aicināts.

Tas bija Jūlijs Roberts Arklons no Kārļu mājām Sondoros Upenieku pagastā. Viņu pazist visā apkaimē. Nereti pelts, bet biežāk slavēts par labo darbu, un slava bez radio un avīzēm aizklūdusi tālu. No sešpadsmit gadu vecuma sācis mūrnieka gaitas, piedalījies tagadējā veikala būvē Sīlukalnā, no 1952. līdz 1961. gadam bijis darbu vadītājs, tad vienkāršs strādnieks un kopš esot pensijā — brīvi praktizējošs mūrnieks.

Viņa darbu zinot ne tikai septiņos apkaimes pagastos, bet arī Jēkabpilī, kur kādam pilsētniekam pirms gadiem sešiem samūrējis pagaidām pēdējo (varbūt mode vēl atgriezies!) podiņu krāsnī, un citur, tagad brau-

cot mājās no Kalupes. Atkal senais amats nākot godā un viņam par to prieks.

Jā, gan. Tā tomēr ir vesela zinātne, kā no ķieģeļu kaudzītes, ko sarūpējis saimnieks, un māla, kas meistaram pašam jāatrod tuvumā, sakrautu brīnumu, par kuru tautasdziesmas teic kā mīļāku par māmuļu, un māksla, lai šī ierīce, kam atvēlētā labākā vieta istabā, būtu tās krāšņums, nedūmotu un sildītu gadiem ilgi. Meistara popularitāte liecina, ka viņš abas tās pārvalda.

Ar ietrenētu aci tūlīt atrod vietu savam roku darbam, veiksmīgi uziet mālus, ko izspiež caur vienmēr līdzī vadājamā sietiņa šaurajām «acīm», lai atdalītu si-

kos akmentīpus, lietpratīgi saliek ķieģeļus, izveidojot ceļus liesmām un dūmiem, lai likumodami tie krāsnij atstātu savu siltumu, un veidnīti, lai ķieģeļu sastiprinājuma vietas būtu glīti nogludinātas.

Trīs reizes mazgājis rokas, viņš it kā taisnodamies tās rāda un stāsta, bet māla pēdas neiet nost — tik stipri ieēdušas. Tāds «stiprais māls» tad arī desmitiem gadu spējīgs saturēt krāsnī saliktos ķieģeļus, lai ļaudis varētu, baudīdami siltumu, pateikties meistaram.

Labi, ka vēl var sastapt seno amatu pratējus. Lai tik mūrē krāsnis — kurināmā, paldies Dievam, pilni lauki.

A.MEŽMALIS

TELEVĪZIJAS PROGRAMMA

Otrdiena, 20. oktobris

LATVIJAS TV I

18.00 Ziņas. 18.15 Koncerts. 18.30 Temīdas svaros. 19.10 Arēna. 19.35 Lāzeru neiroķirurģija radikālā ārstēšanā. 20.00 Ekrāns bērniem. 20.30 Panorāma. 21.05 Sports. 21.10 LR Augstākajā Padomē. Ziņas. 21.25 Kinovakars. 22.50 Life. 23.35 Nakts ziņas.

OSTANKINAS TV

14.00 Ziņas. 14.20 Uznēmējs. 14.25 Lietišķais vēstnesis. 14.40 No bankjera piezīmēm. 15.10 V.Disnejs piedāvā... 16.00 Muzikāla programma pusaudžiem. 16.40 Dok. filma. 16.50 Tehnodroms.

LATVIJAS TV II

17.00 CNN ziņu apskats.

OSTANKINAS TV

18.00 Bagātie arī raud. Mākslas filma. 19.00 Tēma. 19.45 Labu nakti, mazuļi! 20.00 Ziņas. 20.40 Parasta nāve... Mākslas filma. 22.00 Simhat Tora svētki. 23.00 Ziņas.

KRIEVIJAS TV

15.00 TV birža. 15.30 Studija Rost. 16.00 Ziņas bērniem. 16.15 Kaukāza rēvija. 17.00 zudušā laikmeta gaismā. 17.30 Krievijas parlamenta vēstnesis. 17.45 Patiesības glabātāji: 18.25 Komponista J.Kasjanika teātris. 18.45 Svētki katru dienu. 19.00 Vēstis. 19.20 Santabarbara. Mākslas filma. 88. sērija. 20.10 Mākslas laukums. 21.00 Politiskais Olimps. 22.00 Vēstis. 22.25 Sporta karuselis. 22.30 Krievijas Federācijas AP sesijā. 23.00 Krievijas Konstitucionālās tiesas zālē. 23.30 Izklaidējoša programma.

LATGALES TV

18.45 Latgales ziņas.

Trešdiena, 21. oktobris

LATVIJAS TV I

18.00 Ziņas. 18.15 Koncerts. 18.40 Brīvais mikrofons. 19.30 Cerību zvaigzne. 20.00 Ekrāns bērniem. 20.30 Panorāma. 21.05 Sports. 21.10 TV viktorīna Visu vai neko. 22.15 Linga. 23.25 Nakts ziņas.

LATVIJAS TV II

17.00 Runāsim vāciski! 3. nodarbība. 17.20 Biznesa pasaulē.

OSTANKINAS TV

18.00 Bagātie arī raud. Mākslas filma. 18.55 Futbols. 19.45 Labu nakti, mazuļi! 20.00 Ziņas

KRIEVIJAS TV

7.00 Vēstis. 7.25 Lietišķu cilvēku laiks. 7.55 Politikas Olimpā. 8.50 Tēma ar variācijām. 9.30 Mākslinieks J.Orlovs. 9.50 Paralēles. 10.10 Mākslas laukums. 11.00 Santabarbara. Mākslas filma. 88. sērija. 11.50 Patiesības glabātāji.

12.35 Informatīvi komerciāla programma. 12.40 Zemniecības jautājums. 13.00 Vēstis. 13.20 Krievijas Konstitucionālās tiesas zālē. 15.00 Signāls. 15.15 Ižica. 15.45 Mult. filma. 16.00 Ziņas bērniem. 16.15 Tālie Austrumi. 47.00 Kristīgā programma. 17.45 Krievijas TV teātris. 18.45 Svētki katru dienu. 19.00 Vēstis. 19.20 Santabarbara. Mākslas filma. 89. sērija. 20.10 Noskaidrosim! 20.20 Šodien Krievijas Federācijas AP sesijā. 20.55 UEFA kausa izcīņa futbolā. 23.00 Sporta karuselis. 23.05 Kriminālpaziņojumu ekrāns. 23.15 Krievijas Konstitucionālās tiesas zālē. 23.45 Izklaidējoša programma.

LATGALES TV

20.35 Latgales ziņas (krievu val.). 20.55 Sludinājumi. 21.00 No TV videofondiem. 22.05 TV diskusija Tuvplānā - kultūra.

Ceturtdiena, 22. oktobris

LATVIJAS TV I

18.00 Ziņas. 18.15 Reģionālās TV piedāvā... 18.50 Ieskats bērnu mūzikas skolu festivālā. 19.30 Programma Neatkarība. 20.00 Ekrāns bērniem. 20.30 Panorāma. 21.05 Sports. 21.10 LR Augstākajā Padomē. Ziņas. 21.30 Programma X. 23.00 J.Pankrates estrādes dejas. 23.25 Nakts ziņas.

LATVIJAS TV II

17.00 CNN ziņu apskats.

OSTANKINAS TV

17.55 Futbols. 19.45 Labu nakti, mazuļi! 20.00 Ziņas. 20.40 Loto Miljons. 23.00 Ziņas

KRIEVIJAS TV

9.00 Valasbrīdis. 9.15 Teātra cienītājiem. 10.15 Reportieris. 10.30 K-2 piedāvā... 11.00 Santabarbara. Mākslas filma. 89. sērija. 11.50 Kosmopolise. 12.35 Informatīvi komerciāla programma. 12.40 Zemniecības jautājums. 13.00 Vēstis. 13.20 Krievijas Konstitucionālās tiesas zālē. 15.00 Pārvarēt. 15.30 Bez robežām. 15.40 Francijas programma bērniem. 16.00 Ziņas bērniem. 16.15 Privatizācija. 17.00 Reportāžas no NATO. 17.30 Krievijas parlamenta vēstnesis. 17.45 Ž.Simenons. Līdz pašai būībai. 2. sērija. 18.45 Svētki katru dienu. 19.00 Vēstis. 19.20 Santabarbara. Mākslas filma. 90. sērija. 20.10 Hrono. 20.40 Speciālais komercvēstnesis. 20.50 Ne no viena neatkarīgā TV. 21.00 Darījumu pasaule. 22.00 Vēstis. 22.25 Sporta karuselis. 22.30 Krievijas Federācijas AP sesijā. 23.00 Krievijas Konstitucionālās tiesas zālē. 23.00 Vienkārsi - draugi.

LATGALES TV

21.10 Latgales ziņas. 21.30 Sludinājumi. 21.35 Sābri. 22.55 Reklāma.

◆ Latvija atjauno atturības kustību Kas domā, tas nedzer!

Atturības kustība, kas nesen bija tik uzplaukusi pēc pavēles no «augšas» un tikpat strauji apsikusi, atdzīvojas. Šoreiz — pilnīgi uz brīvprātības pamatiem, ja cilvēks jūt iekšējo parliedību nelietot alkoholu.

Atturības kustības pirmsākumi Latvijā meklējami 1908. gadā. Līdz 1940. gadam Latvijā darbojās 24 biedrības ar dažādiem nosaukumiem, kuru mērķis bija viens, bet sasniegšanas ceļi — dažādi, atkarībā no vietējiem apstākļiem. Lūk, kas bija rakstīts «Latvijas pretkrogu līgas» programmā 1930. gadā: «Alkoholisma un tā seku zinātniskā pētīšana; atturības mācības skolās, skolēnu pulciņu dibināšana; pilnīgas atturības prasīšana no karavīriem, valsts un pašvaldību darbiniekiem; alkohola apkarošana visu konfesiju baznīcās un reliģiskās organizācijās; tautas audzināšana atturības garā ar dzīvo un rakstīto vārdu, izdodot un izplatot visāda veida presi, uzliurot lasītavas un bibliotēkas; pretalkohola kongresi, konferences, sports, kori, orķestri, tautas nami, dziedināšanas, sanatorijas alkoholiķiem...»

Skolās darbojās Cerību pulciņi, Raiņa apziņas pulciņi un citi, kuros iesaistījās bērni pat no 6 gadu vecuma.

Latgalē līdz 1940. gadam atturības kustībā piedalījās 18 tūkstoši cilvēku, no tiem 8 tūkstoši sievietes. Lielākie centri bija Rēzeknē, Viļānos, Ludzā, Daugavpilī, Balvos un arī Preiļos. Šeit bija attīstīta arī Svētās Māras kustība.

Atturībnieku biedrības izvirzīja Saeimā līdz 500 kandidātiem un parasti 30—40 tika ievēlēti. Koros, amatnieku pulciņos piedalījās apmēram 80 procenti atturībnieku.

Visām biedrībām bija savas himnas, emblēmas un karogi.

Par to visu un daudz ko citu stāstīja preiļiešiem Atis Silaroze, Latvijas Atturības biedrības atbildīgais sekretārs. Viņš bija atbraucis, lai Preiļos palīdzētu atjaunot atturībnieku kustību. Diemžēl uz pilnsapulci ieradās ļoti maz cilvēku. Bet tas nevienu nesamulsināja. Ja ir kaut daži aktivisti, kas spēj šo lietu iekustināt, tad biedrība izveidosies un strādās.

L.Zenķeviča

Valūtas kurss Preiļos 19. oktobrī

VALŪTA	«ERATO» Raiņa bulv. 21		«INNA» Raiņa bulv. 24		Preiļu krājbanka Pils ielā 14 ☎ 21-196	
	ieperk	pārdod	ieperk	pārdod	ieperk	pārdod
1 ASV dolārs	180	193	175	189	175	190
1 Austrālijas dolārs	109	115		105	107	129
1 sterliņu mārciņa	270	330	272	350	270	335
1 Kanādas dolārs	125	139		130	126	149
1 vācu marka	119	132	127	135	120	133
1 zviedru krona	27	31		27	27	31
1 somu marka	29	37		31	33	40
1 Holandes guldenis	92	106		92	94	110
1 franču franks	30	35		30	33	36
1 Krievijas rublis	0,50	0,80	0,60	1	neieperk	nepārdod

• Firma «Erato» ieperk un pārdod arī poļu zlotus, ungāru forintus, igauņu kronas.

• Firma «Inna» perk un pārdod valūtu lielos apjomos.

VLIS «Latgale»

VIĻĀNOS PĀRDOD

□ ērzeni «Fares», dzim. 1989. g.,

□ ķēvi, dzim. 1986. g.

Cena pēc vienošanās.

Telefons: Viļānos 62269..

Notikumi pasaulē

RESTAURĒ KATEDRĀLI

Parīze. Katru dienu, izņemot svētdienas, 1000 gadus vecā Parīzes Dievmātes katedrāle pusdienlaikā pusotru stundu tiek slēgta apmeklētājiem, lai pilnīgā klusumā speciālisti varētu veikt ērģeļu noskaņošanu. Restaurācijas darbi dievnāmā aizsākušies pirms 3 mēnešiem un iegājuši beigu stadijā. Ērģeles katedrālē atkal ieskanēsies 5. decembrī.

AK, TELEVĪZIJA!

Rednora. Pēc žurnāla «TV Guide» pētījuma, ceturtdaļa pieaugušo amerikāņu neatteiktos no televīzijas pat tad, ja viņiem par to samaksātu miljonu dolāru. Tomēr 23 procenti aptaujāto ir ar mieru uz visiem laikiem atsāties no saviem televizoriem, ja viņiem par to samaksātu 25 tūkstošus dolāru. Aptaujā piedalījās 1007 pieaugušie amerikāņi. Tā tika izdarīta pa telefonu, un pieļaujamas kļūdas iespēja līdzinās 3 procentiem.

TAS TIK BIJA FESTIVĀLS!

Bābele. Apmēram miljons apmeklētāju bija ieradušies senās Bābeles drupās, lai vērotu pirmo lielāko kultūras festivālu, kas Irākā bija sarīkots kopš kara Persijas līcī. Bībelē minētā valdnieka Nebukadnecara pilsēta atrodas 100 kilometrus uz dienvidiem no Bagdādes. Un divas nedēļas Bābelē notika koncerti, teātra izrādes, semināri.

Šogad apmeklētāju skaits pārsniedzis visus aprēķinus. Atsevišķās dienās Bābele pulcēja apmēram 100 tūkstošus cilvēku. Festivālā piedalījās 2200 mākslinieku no Irākas, Lībijas, Tunisijas, Jemenas un Jordānijas, kā arī palestīnieši. Vienīgie rietumvalstu pārstāvji, kas uzstājās Bābelē, šoreiz bija divi dejotāji no Itālijas. Par uzstāšanos festivālā mākslinieki samaksu nesahēma, bet apmešanās un ēdināšana bija nodrošināta.

LETA-APP

*«Iedēdz svečturus!
Lai staro!
Varbūt sirdij vieglāk tiek!»*
1992. gada 31. oktobrī
plkst. 17.00
Preiļu pilsoņu kapos
SVECĪŠU VAKARS.

Iztikas minimums un bērnu dzimstība

Latvijā 87 procenti ģimeņu dzīvo uz iztikas minimuma robežas. To secinājuši organizācijas «Glābiet bērnus» darbinieki, veicot Cēsu, Ludzas, Rīgas un Valmieras rajonu iedzīvotāju aptauju. Speciālisti arī apņēmuši, ka vienam bērnam līdz trīs gadu vecumam uzturam nepieciešami 3000 rubļu mēnesī.

— Esam saņēmuši arī ļoti daudz vēstuleju no daudz bērnu ģimenēm. Vecāki raksta, ka ir spiesti no bērnu ēdienkartes pilnīgi izsvītrot sviestu, gaļu un citus dārgos pārtikas produktus. Arī maizi vairākās šādās ģimenēs var iegādāties tikai ierobežotā daudzumā, — pastāstīja organizācijas «Glābiet bērnus» juriste Anita Rektiņa. Viņa vērsa uzmanību uz to, ka pēc oficiālajiem Labklājības ministrijas datiem Latvijā ir palielinājies zīdaiņu mirstība, samazinājies dzimstība. 1991. gadā piedzimuši 34946 bērni, bet abortu skaits pērn bijis gandrīz par tūkstoši lielāks.

Kā tikko izveidotās UNICEF (Apvienoto Nāciju Starptautiskā bērnu fonda) Latvijas nacionālās komisijas valdes locekle un šīs komisijas juridiskā sektora vadītāja Anita Rektiņa pastāstīja, ka viens no pirmajiem darbiem, ko veiks šī institūcija, būs detalizēta Latvijas iedzīvotāju dzīves līmeņa izpēte.

Helēna Grīnberga,
LETA korespondente

Aiz manis paliks meži,
Rudens lietus līpās,
Zaļš brūklenājs, kas ziemu izciest prot.
Skumju brīdī esam kopā ar Aldi
Rukmani, MĀMIŅU smiltajā guldot.
Paju sabiedrības «Dzintars»
šoferu kolektīvs

Izsakām visdziļāko līdzjūtību Aldim
Rukmanim ar ģimeni, pavadoļ
MĀMIŅU kapu kalnā.
Rožkalnu pagasta deputāti

Pēc balta ceļa — skuju taka,
No ilgu pils — uz kļu māju.
J.Jaunsudrabiņš
Izsakām dziļu līdzjūtību Annas
SPŪLES piederīgajiem sakarā ar
viņas nāvi.

Paju sabiedrības
«Vanagi» kolektīvs

Dusi saldi, tu māsīņo,
Kas kaut tevīm nedusēt;
Nekait tev rīta rāsa,
Ne ziemeļa auksti vēji.
Izsakām līdzjūtību skolotājai Annei
Čaunānei, MĀŠU smiltajā guldot.
Sīļukalna pamatskolas darbinieki

👉 Pārdod

• darba zirgu. Tālrunis 23427;
• ar roku darbināmu separatoru. Zva-
nit 23952.

👉 Maina

1-istabas dzīvokli pret 1,5 vai 2-istabu
dzīvokli Preiļos. Tel. 24132.

Preiļu rajona Aizkalnes pagasta paju sabiedrība «Rainis» paziņo,

ka ir saņemts iesniegums
par sekojoša objekta
atsavināšanu:

dzīvojamā māja Gaigalovā.

Lūdzam pieteikties
pārējos paju dalībniekus.

Daudz dieniņu mūziņā,
Cita viegla, cita smaga.
Smagākā tā dieniņa,
Kad pietrūka māmuliņas.
T.d.z.

Skumju brīdī esam kopā ar Ludvigu
Laizānu, MĀMUĻU smiltajā guldot.
P/s «Preiļu SCO» kolektīvs

Kaut varētu šo smilšu sauju nemit,
Bet to vairs nevar, mīļo māt.
Nem mūsu mīlestību, lai tev nesalst,
Nem siltus vārdus tālā ceļā līdz.
Izsakām līdzjūtību Bronislavam un
Jānim Laizāniem, MĀMUĻU zemes
klēpī guldot.

Lauksaimniecības
pārvaldes kolektīvs

Lai pār tavu rūpju mūžu
Kapu kalnā salda dusa.
Dalām bēdu smagumu ar Aldi
Rukmani, kapu kalnā
MĀMIŅU izvadot.
Paju sabiedrības
«Dzintars» kolektīvs

Sniegi un puteņi pakalnus klāj,
Ceļi, kas staigāti, ardievas māj.
Izsakām līdzjūtību Janīnai Cišai
sakarā ar TĒVA nāvi.
Preiļu krājbankas kolektīvs

Nokrit lapa, izdeg svece,
Apklust mātes valodiņa.
Skumju brīdī esam kopā ar Mariju
Butkāni, izvadot MĀMUĻU smiltajā.
Baibu fermas kolektīvs

NOVADNIEKS

IZDOD PREIĻU RAJONA PĀRVĀLDĪBAS UZŅĒMUMS «NOVADNIEKS»

ADRESE: LV 5301, Preiļos, Aglonas ielā 1.
PASŪTIJUMA INDEKSS 68169
REDAKTORS
PĒTERIS PĪZELIS

Iznāk kopš 1950. gada 29. marīa. Reģis-
trācijas apliecība № 1018.
Sludinājumus pieņem uzņēmuma grāmat-
vedībā no plkst. 10.00 līdz 12.00 un no
plkst. 14.00 līdz 17.00. ☎ 22305.

Iespiests valsts uzņēmumā «Daugavpils ti-
pogrāfija» Daugavpilī, Valkas ielā 1.
Ofsietispedums. I iespidloksne.
Pas. 1481
Metiens 5813 eksemplāri.